

KARI JØSENDAL (1958 -)
Seniorforsker ved IRIS, Cand.
Oecon fra UiO, har også studert
ved UiB og Sorbonne Universitetet
i Paris. Før hun begynte ved
IRIS i 2000 var hun ansatt i
Arbeidsmarkedetaten, Rogaland
Fylkeskommune og Fylkesmannen
i Rogaland. Forskningsområder:
Innovasjon, næringsutvikling, kre-
ative næringer, regionalutvikling.

næringer har rekordvekst

En av de mest tankesprengende og kanskje den viktigste presentasjonen på årets Norrøna-konferanse ble forbigått i taushet av Stavanger Aftenblad, men omtalt på lederplass i Sandnesposten. Forteller dette noe om regionens selvforståelse – og at vi er på full fart mot Martin Gjelsviks scenario Exit?

Tekst: Jan Gjerde
Foto: Philip Tornes/
BITMAP

Forhåpentligvis ikke. Sannsynligvis et arbeidsuhell i Aftenbladet, som har mye annet å tenke på for tiden. Dessuten er emnet noe komplisert. Men poenget er følgende: Kreative næringer i Rogaland, i Norge og globalt er en tung vekstnæring. Globalt regnes den som en av de viktige framtidsnæringer. I EU vokser den 12 prosent raskere enn andre sektorer i økonomien. De ansatte har høy utdannelse og den direkte verdiskapningen er høy: 3,2 prosent av BNP i Norge i 2003, sammenlignet med Mat og drikke som sto for 1,7 prosent.

Vel. Statistikk er statistikk. Det avgjørende i dag er at 3.800 virksomheter i Rogaland tilhører denne næringssektoren og at 12.000 mennesker har levebrødene sine i den. Dette er de grunnleggende hovedfunnene i IRIS sin ferske undersøkelse, datert 26. mars 2009. Undersøkelsen er nå utført for annen gang på oppdrag av Næringsforeningen i Stavangerregionen og med økonomisk støtte av gode krefter i fylket.

BLIR AVGRENSET

IRIS har valgt å avgrense begrepet kreative næringer til reklame, arkitektur, kunst- og antikvitetsmarkedet, computerspill, software, multimedia, kunsthåndverk, design, film, video, musikk, visuell og utøvende kunst, forlag, radio, tv, museum og gallerier. Dette ble også gjort ved undersøkelsen fra 2003. Alternative avgrensninger finnes i internasjonal forskning omkring temaet, men IRIS har valgt sin definisjon for å kunne, så langt det er mulig, å kvantifisere deler av undersøkelsen og å kunne lese endringer i utviklingsbaner. En annen ramme kunne ha vært næringer hvor sluttproduktet er beskyttet av Åndsverkslovens bestemmelser.

Selve rapporten, med Kari Jøsendal som prosjektleder og den som presenterte den på Norrøna-konferansen 2009, tar opp til drøftelse mange problemstillinger omkring eller med grensesnitt til begreper

som innovasjon, konkurransekraft, posisjoner i næringskjeder, internasjonalisering, forhold til virkemiddelapparatet og mange andre spennende temaer knyttet til næringsutvikling. Her må vi nøye oss med å trekke noe ut av oppsummeringen: Andelen av kreative næringer i Rogaland er ikke høyere enn den er i Vest-Agder. Godt og vel 70 prosent av foretakene er enkeltmannsforetak. Kun 16 prosent av respondentene oppgir at de eksporterer til utlandet. Og kanskje mest overraskende: 80 prosent av respondentene mener at de i liten eller ingen grad har registrert at Stavangers status som europeisk kulturhovedstad i 2008 har gitt dem utbytte i forhold til de faktorer de er bedt om å ta stilling til.

- Dette bildet krever nok en betydelig nyansering, fastslår Kari Jøsendal. Andre effekter av kulturbåret, som ny inspirasjon, økt motivasjon og elementer av ikke-økonomisk karakter, kommer sterkere ut og forventes å manifestere seg på litt lengre sikt.

- I undersøkelsen legger dere stor vekt på næringskjøp av innsatsfaktorer lokalt og eksport ut av regionen og mot internasjonale markeder. På mange måter er dette en tradisjonell næringsøkonomisk tilnæringsmåte. Men er det ikke slik at kreative næringer i sin natur er lokale og at de samtidig er leverandører av viktige tjenester til andre selskaper i næringskjeden med en sterk internasjonal aktivitet?

- Det er jeg helt enig i, og utfordringer er å kvantifisere denne effekten. Ser vi på Stavangers næringshistorie, fra sild, seilskip, hermetikk, shipping og olje, merker vi oss nettopp følgenæringerens store betydning gjennom alle epoker. Både for lokalt næringsliv og som nødvendig bidragsyter til hovednæringerens suksess, svarer Jøsendal. Hva hadde vi hatt av grafisk industri i Stavanger om det ikke hadde vært for hermetikkindustrien, f. eks.?

- Næringer har en litt differensiert holdning til det offentlige virkemiddelapparatet?

- Dette tror jeg vil endre seg når bevisstheten om den strategiske og økonomiske betydningen av denne næringen øker. Det er jo slik at vi i Strategisk Næringsplan for Stavangerregionen prioriterer energi, mat

og maritim sektor. Slike prioriteringer kan misforstås. Og det er jo også dem som mener at denne formen for utpeking av "vinnernæringer" er dårlig næringspolitikk. I alle fall tror jeg at kreative næringer har en sterk posisjon både i næringsorganisasjonene og i befolkningen, men kanskje ikke i samme grad i det politiske miljøet? Undrer Kari Jøsendal seg.

- Til slutt Kari, et lite hjertesukk fra intervjueren: Dere har ikke Richard Florida med i referanselisten, og han er heller ikke omtalt i rapporten?

- Hva? (Pause). Han var med i 2003-rapporten og dette beror nok på at hans tenkning omkring disse spørsmålene er så vidt bredt etablerte at det kan bli "masete" å henvise til ham gang på gang. På mange måter er det Richard Florida som har bevisstgjort oss på de kreative næringers betydning som urbaniserings- og konkurransefaktor i det postindustrielle samfunn. Og så vil jeg nevne et spennende funn i vår 2009-undersøkelse: De kreative næringer i Rogaland har en tendens til å søke til fylkets befolkningssentra. Ikke minst legger de som arbeider i denne sektoren vekt på kulturelt mangfold. Like barn leker best og stimulerer hverandre.

IRIS - International Research

Institute of Stavanger – et forskningssenter med fokus på anvendt forskning. Institutter er eid av Universitetet i Stavanger og stiftelsen Rogalandsforskning med like store andeler. IRIS - Samfunns- og Næringsutvikling – arbeider med aktuelle problemstillinger og langsiktige utfordringer. Ved å studere trender og enkeltstående hendelser etableres det et kunnskapsgrunnlag som bidrar til økt forståelse av prosesser i samfunnet rundt oss. IRIS - Samfunns- og Næringsutvikling leverer ny og oppdatert viten, og oppdragsgivere får faktabaserte innspill som er med på å fargelegge debatter og utforming av politikk og praksis.